

โครงการศึกษารูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อสตรีพิการและ
แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีพิการ

นางสาวสุธิดา จุฑามาศ

โครงการศึกษารูปแบบการกระทำความรุนแรงต่อสตรีพิการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีพิการมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารูปแบบ และแนวทางการช่วยเหลือ ป้องกันสตรีพิการจากการถูกกระทำ ความรุนแรง 2) เพื่อศึกษาระบบและกลไกรองรับปัญหาสตรีที่ถูกกระทำ ความรุนแรง 3) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนา ระบบและกลไกการช่วยเหลือและป้องกันสตรีจากการถูกกระทำ ความรุนแรงให้มีประสิทธิภาพ โดยวิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้การจัดเก็บข้อมูลแบบยืดหยุ่นเก็บข้อมูล กรณีศึกษาสตรีพิการที่ถูกกระทำ ความรุนแรง จำนวน 15 กรณี โดยใช้กรอบคำถามแบบมีโครงสร้างเป็น คำถามแบบเปิด และนำเสนอผลการสัมภาษณ์เป็นการบรรยาย (descriptive) โดยใช้นามสมมติ และ เรียบเรียงเป็นกรณีศึกษา และจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ผู้ปฏิบัติงานให้ความ ช่วยเหลือสตรีพิการ อาสาสมัคร โดยใช้กรอบคำถามแบบมีโครงสร้างเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตามกรอบการศึกษาที่กำหนดไว้ บุคลากร ผู้ปฏิบัติงาน นักวิชาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านสตรี และ ด้านการยุติความรุนแรง

ผลการศึกษาพบว่าจากกรณีศึกษาทั้ง 15 รายเป็นคนพิการทางการได้ยิน 2 ราย คนพิการทางกาย และการเคลื่อนไหว 2 ราย คนพิการทางจิตและพฤติกรรม 4 ราย คนพิการทางสติปัญญา 4 ราย บุคคล ออทิสติก 1 ราย เป็นคนพิการซ้อน 2 ราย ซึ่งระดับความสามารถของกรณีศึกษามีทั้งระดับที่ไม่สามารถสื่อสาร กับคนภายนอกได้ หรือได้แต่ไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อตนเองถูกทำร้ายหรือถูกละเมิดทางเพศ เนื่องจากภาวะ ความพิการ บางรายช่วยเหลือตัวเองไม่ได้หรือช่วยเหลือตัวเองได้น้อย เช่น การทำกิจวัตรประจำวันในด้าน สุขอนามัยส่วนบุคคล เช่น อาบน้ำ ล้างหน้า สระผม แปรงฟัน ใส่เสื้อผ้า และในด้านการดำรงชีวิตในบ้าน เช่น การกวาดบ้าน ทำอาหาร ซักเสื้อผ้า ล้างถ้วยชามคนพิการบางคนติดเหล้า ซึ่งช่วยเหลือตัวเองได้น้อยและ สื่อสารไม่ได้ ทำให้สตรีพิการต้องพึ่งพาผู้อื่นหรือพึ่งพาผู้ดูแล และมีจำนวนสตรีพิการ 2 รายที่อยู่เพียงลำพัง 1 รายเป็นคนเร่ร่อน และอีก 13 รายอยู่เพียงลำพังในบ้านที่ไม่แข็งแรง ซึ่งเป็นปัจจัยเสี่ยงสูง สตรีพิการเหล่านี้ อยู่กับบุคคลในครอบครัว อยู่กับพ่อ 1 คน อยู่กับแม่ 1 คน อยู่กับสามี 1 คน อยู่กับน้องสาว 1 คน อยู่บ้านคนเดียว 1 คน และเป็นคนเร่ร่อน 1 คน ยาย 1 คน (ดูแลแม่และหลาน) เป็นกลุ่มผู้ดูแล ที่ไม่มีศักยภาพเพียงพอในการดูแลคนพิการ สาเหตุของความรุนแรงและผลกระทบที่เกิดขึ้น ได้แก่ 1) ขาดอำนาจในการต่อรอง เนื่องจากไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หากมีการกระทำ ความรุนแรงจะต้องตกเป็น ผู้ถูกกระทำหรือเป็นเหยื่อ 2) ไม่มีความรู้ ทักษะการดำรงชีวิต เช่น การหาอาหาร การทำงานบ้าน การเลี้ยงดูบุตร 3) เหล้า ยาเสพติดที่สามี/ผู้ชายดื่ม เสพ แล้วจะทำร้ายสตรีพิการ ด้วยเห็นว่า ไม่สามารถ จะกระทำหรือตอบโต้กับตนเองได้ 4) สตรีพิการไม่รู้สิทธิ ไม่รู้แหล่งบริการพื้นฐานของคนพิการที่จำเป็นต้อง ได้รับความช่วยเหลือ 5) ต้องใช้ชีวิตเร่ร่อนในที่สาธารณะ 6) ถูกทอดทิ้ง อยู่ตามลำพัง และหรือไม่มีผู้ดูแล ที่เข้มแข็งพอ 7) สังคมให้อำนาจผู้ชายเป็นใหญ่ สตรีพิการจะเป็นของสามี พ่อ ที่เป็นใหญ่ในครอบครัว 8) เจ้าหน้าที่ของหน่วยบริการรองรับ ขาดความรู้ ความเข้าใจในงานคนพิการ หรือมีแต่ไม่เพียงพอ

9) กฎหมายไม่สามารถคุ้มครองสตรีพิการได้อย่างเป็นรูปธรรม ปัจจัยของการเกิดความรุนแรงต่อสตรีพิการ แบ่งเป็นปัจจัยที่มาจากตัวของสตรีพิการ ได้แก่ 1) ขาดความรู้ ความเข้าใจต่อการดูแลสุขภาพและการป้องกันของตนเองจากโรคและสภาพแวดล้อม 2) สตรีพิการไม่รู้สิทธิตนเอง 3) สตรีพิการขาดการเรียนรู้ทักษะชีวิต 4) สตรีพิการและเป็นบุคคลเร่ร่อน ต้องใช้ชีวิตในพื้นที่สาธารณะ และ ปัจจัยจากผู้ดูแล และครอบครัว ได้แก่ 1) บุคคลในครอบครัว ได้แก่ ย่า ยาย พ่อ แม่ น้อง ซึ่งจำเป็นต้องเป็นผู้ดูแลสตรีพิการ ด้วยเหตุแห่งความสัมพันธ์ตามสายเลือดจะเป็นผู้ที่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะการดูแลสุขภาพสตรีพิการ การดูแลจึงเป็นเพียงการดูแลให้ข้าว ให้น้ำ เจ็บป่วยพาไปหาหมอ การปกป้องคุ้มภัยเท่าที่ได้ ไม่มีการฟื้นฟูอื่นใด จนดูเหมือนการถูกทอดทิ้งคนพิการไว้เพียงลำพัง 2) สามีเป็นผู้กระทำความรุนแรงกับสตรีพิการด้วยการทำร้ายร่างกาย จนนำไปสู่การหย่าร้างในที่สุด ด้วยสาเหตุที่สามีตีแม่เหล้า ทำร้ายร่างกายสตรีพิการและลูกด้วยเหตุต่างๆ และที่สำคัญรู้สึกรู้ส่าเขาเป็นเจ้าของ จะทำอะไรก็ได้ ต้องฟังฟังเขา และด้วยเจตคติที่มีต่อสตรีที่เป็นผู้อ่อนแอกว่าและเมื่อมีความพิการร่วมยังสามารถกระทำได้ง่ายขึ้น ระบบสวัสดิการหรือระบบบริการที่จะรองรับสตรีพิการที่ถูกกระทำความรุนแรงและการดำเนินการไกล่เกลี่ย ได้แก่ บ้านพักเด็กและครอบครัว/พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด จะเข้าไปคุ้มครองเด็ก สตรี เมื่อถูกกระทำความรุนแรงซึ่งส่วนใหญ่จะดำเนินการเพียงขึ้นการเจรจาไกล่เกลี่ย ให้ครอบครัวสามารถดำเนินชีวิตต่อไป แต่เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ ทักษะการประเมินความต้องการของสตรีพิการที่ถูกกระทำความรุนแรง และการประสานส่งต่อเพื่อให้การช่วยเหลือยังไม่รอบด้านทุกมิติของชีวิต บริการฟื้นฟูคนพิการจากหน่วยบริการต่างๆ ไม่ต่อเนื่อง ไม่เพียงพอ เพื่อนบ้านชุมชนไม่มีระบบรองรับช่วยเหลือ ส่วนใหญ่ไม่มีการช่วยเหลือทางกฎหมายหรือในกระบวนการยุติธรรม และไม่มีระบบการป้องกัน เผื่อระวังจากชุมชน สังคม เพราะสตรีพิการอยู่ในสภาวะเสี่ยงสูงที่จำเป็นต้องมีผู้ดูแลที่เข้มแข็ง รูปแบบการกระทำความรุนแรง ต่อสตรีพิการและแนวทางการไกล่เกลี่ยและป้องกันสตรีพิการ 1) การล่วงละเมิดทางเพศต่อสตรีพิการที่อยู่บ้านเพียงลำพัง 2) การล่วงละเมิดทางเพศต่อสตรีพิการที่เป็นบุคคลเร่ร่อน 3) การกระทำความรุนแรงด้วยการให้การดูแลตามอัตภาพ 4) สตรีพิการเป็นเหยื่อของความรุนแรงในครอบครัว

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1) ควรพัฒนาขีดความสามารถของศูนย์พัฒนาครอบครัว (ศพค.) ทุกตำบลให้สามารถจัดการปัญหาความรุนแรงได้ในทุกรูปแบบ 2) ควรรณรงค์ให้ชุมชน สังคมมีความตระหนักรู้บทบาทหญิงชาย และควรจัดกิจกรรมส่งเสริมบทบาทหญิงชายในระดับพื้นที่ 3) ควรกำหนดนโยบายการปรับสภาพบ้านสตรีพิการที่เป็นกลุ่มเสี่ยงให้มีความปลอดภัย 4) ประชาสัมพันธ์คณะกรรมการไกล่เกลี่ย เป็นกลไกป้องกัน แก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิคนพิการ 5) ส่งเสริมให้คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการตั้งประเด็นสตรีพิการเป็นวาระระดับชาติ และระดับจังหวัด 6) รัฐบาลควรกำหนดให้ประเด็นปัญหาความรุนแรงในสตรีพิการเป็นวาระแห่งชาติ และกำหนดยุทธศาสตร์ในการบูรณาการการดำเนินงานในทุกส่วนของสังคม ในการแก้ปัญหาความรุนแรงอย่างเป็นระบบ 7) ผลักดันให้มีมาตรการการบังคับรักษาคนเร่ร่อนอย่างเป็นรูปธรรม 8) ควรให้ความสำคัญกับการเสริมความรู้และทักษะบุคลากรที่ทำงานใกล้ชิดสตรีพิการ 9) ควรพัฒนาการสร้างสัญญาณเตือนภัยที่ให้แก่คนในชุมชนตระหนักในปัญหา และรับรู้ปัญหาอย่างรอบด้าน 10) พัฒนาระบบและกลไกที่เสริมพลังของปัจเจกและสถาบัน ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ

